

ОЛЕКСАНДРА КОПАЧ
МІНІЯТЮРИ

Мініатюри

Aleksandra J. Kopach

Олександра Ю. Копач

Miniatures

Мініятюри

diasporiana.org.ua

UKRAINIAN CANADIAN WRITERS ASSOCIATION "SLOVO"
TORONTO — 1988

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ „СЛОВО“
ТОРОНТО — 1988

ДУМКИ

З невидимого світу летять думки, у небесні й земні простори злітають.

Думки — це пташки на галузях дерев. Ще й не посидівши, розлітаються у далечінь, у височінь.

Думки — хмаринки на небесному полі маленькими баранчиками перекочуються. Гнівними хмарами, громовицею спускаються на землю.

Думки — пісок у руках дитини. А затримай його, лавами побережжя вкриє. Ніхто його з місця не рушить.

Думки — невидні вітрила нашого серця. Крутять його на одному місці в житейському морі. А збери, спрямуй увись, до самого Світла душу піднесуть.

Думки — чудотворна сила, що брами відгомонілих світів відмикає, у майбуття нові виводить, дійсністю творить.

Думки — пильні різьбарі душ і судьби. Різьблять людину і народи різьблять.

У безмежних просторах світу Добрий Сіяч сіє свої думки. Є й інші сіячі. І ширяють між небом, землею і пеклом думки-зерна несамовитої сили.

Які збирає твоя душа?

Обкладинка і графічне оформлення
Мирона Левицького

НА ГРАНІ СВІТІВ

Бачила, золото і пурпура неба переливались різнобарв'ям. Поміж сумними туями два метелики весело гралась, ловили себе, розлітались, як діти перед сном гралась.

Бачила, двоє вдихали зелену тишу, ароматом трави сповнену. Вони перейшли довге життя, задраповане вогненними вибухами, смертю, розлукою з рідною землею. Усміхались тепер, до заходу сонця повернувшись. Очі вбирали переливи небесних барв, слух переймав передвечірнє накликування пташок. Радувались серця мелодіями невидимих музик багатого вечора. А втім, очі поволі посумніли: усі кольори померкнуть, усі голоси втихнуть, усі усміхи розвіються пилінками на вітрі буття. І що таке буття-життя? Матерія, що вид свій змінює? Дух, що приймає різні форми?

Запримітила, біла постать зяяніла поміж темними деревами. Затремтіла душа. Відчула Того, Хто сотворив усю цю красу, подарував любов. Самотньо стояв, дивився на людські серця.

— Господи, зайді до нас на грані світів. Ласкавче, дякую Тобі за казку, за казку життя. — Душа усміхом щастя припала до своєї Любви. На грані світів заходило і сходило сонце.

ДЖЕРЕЛА Б'ЮТЬ У ТИШІ

У пам'ять батька

Тиша тче своє чорне покривало. Здається, не чути віддиху мільйонного міста; не долітає звичний шум неспокійних авт; не доходить відзвук мерехтливого в небі літака.

І тиша тче своє темне мереживо ночі. Притишено влітає жаль самотнього серця і солоність сліз.

— Не жалій себе, не жалій літ, що промайнули. Каже розум.

— Живущої води напийся, доню.

— „Живущої води напийся“. — Хто, хто це сказав?

Як сплили ці слова з віддалі років?

А сплили. А з ними ясна, літня неділя.

— А де джерело, татку?

— Ген, під тими он вербами. Бачиш?

Білява дівчинка в синій суконці метеликом в'ється понад зелень високих трав. Тут квітка ромену задержить, там біла кашка пальчиками личка її торкне. Петрів батіг за ніжку потягне. Придорожник в очі синьо заглядає. А з горба вже вітрець біжить. Збіжевим обвіває запахом... Ух... і гаряче. Та он уже верби кріслаті прохолодою вітають.

— Ось і джерело.

Та що це? Ямочка з водою. Довкруги мокра трава. Хіба ж треба було йти аж так далеко? Дівчинка явно розчарована.

— Правдиве джерело. Студене й у найгарячіше літо. А як освіжує! Глянь!

Вода піднеслась і розсипалась дрібними струмочками по зеленій траві. Дівчинка розчаровано дивиться на воду, на тата.

— Прислухайся. Чуєш? Джерело б'є у тиші.

А воно й справді щось клекотіло, булькотіло в глибині, ритмічно підносилося живущою водою, сріблилось на зеленому оксамиті трав.

— Пий! Воно завжди дарує здоров'я і радість.

І тато п'є, піднявши воду до уст кухликом своєї долоні. Крізь пальці стікають краплі, у траву кануть.

Заплакані, давно споловілі очі всміхаються щастям малої дівчинки. Вони бачать: тиша влітає у свою тканину сонячний спогад сонячного дитинства. А думка домережує батькові слова: Джерела б'ють у тиші. Джерела живущої води, животворного Духа.

АРОМАТ НЕБА

Вечір співає шумом могутніх хвиль недалеких вод моря. Вечір співає мелодію рідної пісні, що з юних уст злітає. Вечір співає високим тоном запізнилої пташки, що гнізда шукає.

Співає вечір мелодію синьо-сірих хмар, що повільно за високі клени спливають.

...і молитвою стишених дерев — верби — Березині, беріз-сестер, тополь-черниць і калини-красуні. Співає вечір, летючі світлячки засвічуючи.

Як у Тебе все гарно, все інакше, прекрасно-змінне. Ти знаєш, Всемогутній, людська душа не витримала б свого вигнання на цьому подолі сліз. Краса і Любов Твоя її береже.

З небесних просторів виринає усміхнена Ніч. З Великого Воза пригорщами сипле пахощі неба. Від цього п'яно зітхають дерева... і серце п'яніє. Вічна Красуня щедро роздаровує несхопний, неназваний аромат неба, що закохалось у нашу землю.

ЛЕТЮЧИЙ КОРАБЛИК

(Фантазія)

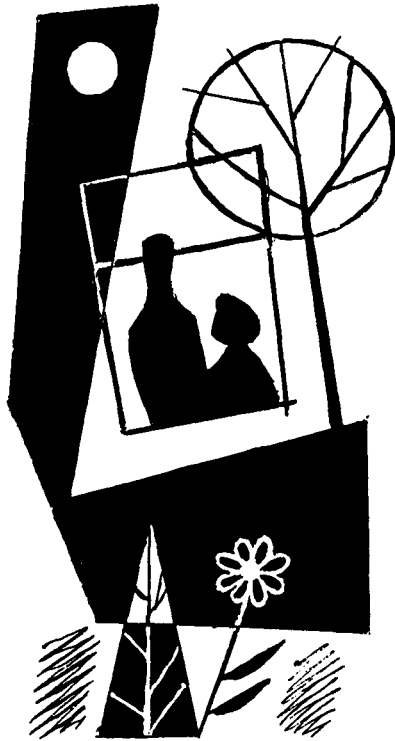
Романові присвячую

Ніхто не знає, що мала хатка — це летючий корабель. Не знає цього ні команда, що заповідає таборовикам голосниками широко й далеко такі милі зайняття як плавання, гри, вогники... Не знає цього й бабуся, що дивиться допитливо з-під білої хустки темними жаринками. А хустка в неї — це й ширинка і платок і кусник. Бабуся приїхала недавно з України до своєї білої дочки, до своєї чорної дочки, до своєї... до своєї рудої дочки.

Не знає цього й малярка з вузькими довгими пальчиками, що малюють квіти, білі каштани і замурзаних, сонцем засмалених хлопчаків.

Немає що й казати й про садівницю дерев за парковим стилем, ні про тих, що там подалі живуть, над водою.

Для всіх хатка — це собі звичайна, брунатна хатка, з великими вікнами з якоїсь розібраної синагоги, з верандою — „зеленим акваріум“.

Ніхто-ніхто не догадується, що це летючий корабель. Навіть і сам будівничий Великий Слон. І він не знає, що вбудував він у хатку величезну силу своєї любови, щоб хлопчик міг побігати по зелених травах, подружити зі синіми хвилями величезного озера, пити соки рідної мови, напоїти душу на все життя животворним українським словом.

Так то будівничий хатки власними руками, „як Чмола“, не знає, зовсім не знає її таємниці, хоч мабуть руки ще болять, ті сильні умільці, що так легко підносять людську дитину вгору, а воно кричить, або каже „ще раз“. Скільки то вже цих маленьких з його сильної долоні повиростало, і „в люди вийшло“... І до „дядька“ приходять і нагадують „ще раз“. А дядько Слон цілий світ, здається, носив би на руках. — Отак, не здогадуються про летючий корабель. Та обтяжувати його — сохрани Боже! Усі турботи, жалі, невдачі, крутанину-біганину великого міста залишити треба поза порогом. Замикаю двері.

— Летимо?

— Летимо! — До вікон схиляється блакить, легенько шумлять вершки дерев.

— Чи приймемо когось до себе? Вернигора приймав! — Запитую.

— Чи в тебе така сама ціль як у нього була?

— Не знаю.

— Життя на „захід“ у тебе клониться, а ти — „не знаю“

— Он яка краса! Дивись кораблику!

— Чи сама краса напоїть життя? Животворним змістом?

— А мені так хочеться надивитись на красу. Знаєш, у мене ніколи не було часу. Росинки переливались на кінчиках трав веселковими барвами, а я до школи. Заморозь малювала дивоквіти на шибках, а мені пора до праці. Мамині руки болючою добротою задержували мене, а мені треба поспішати в далекі дороги. І все далі й далі котилося життя. У бурях війни прорвалось джерело любови, зацвіла дитяча усмішка... Але налюбуватись нею не було коли, не було як. Поїзди несли все далі від України. Не налюбувалась я нею. Не налюбувалась...

— Хочеться ще раз жити і все від початку?

— О, ні кораблику, ні...

— А що, йти у темінь?

От і темінь. Поглинула всю блакитність, усі контури, космічна темінь. І глухо і божевільно самотньо. І страшно. Та ось затремтіла зірка, як сльоза на зажуреному обличчі. А за нею вибігають зірки і зоренята. Сміються, танки заводять. Чорна темінь — подалі, подалі.... скочується за небозвід. А зорі грають: у великого воза, у малого воза, в куроч-

ку, в орла, у волосожера й собаку невірну й у злату-бабу.

— Кораблику, летімо до них! Це живі істоти. Це не таке каміння, як земля, місяць...

— Цить. Ось глянь і Місяць виходить. Перепадеться тобі від нього. Як гляне своїм оком, то й у костях почувеш трепотіння. Та ніби, він вірний товариш Землі. Задумано споглядає на зірки. Мабуть нагадалось йому Тичинине „Господь ходить на ланах і засіває золоті зерна“. Чи справді? Чи може бути щось кращого — „падають золоті зерна в душу“... А хто чистий серцем — визбирує ці зерна. І ростуть з них дива на нашій Землі.

А може й нашу зернину-Землю хтось на далекій планеті в космосі ловить у свої долоні? Та ж ми в галактиці — кольосальному всесвіті! Господи, як це все збагнути? Та хочби тільки відчуті...

Кораблик летить поміж зорі й зоренята... летить у містерію ночі.

ВЕЧІРНЄ

Самотня краса. Два океани, повітряний — угорі, внизу — водяний, золотим пояском оперезані. У рожево-сіру воду поволі переливається небесна синь, золотий поясок загарбує. Від того внизу все ворухиться, сіріє, темніє... Замикаються дві половини.

Моторошно стає над морем і... на дві повітряного океану. Чи й справді ми замкнені, як риби в певних обмежених глибинах? Як птахи в повітряних сферах? Чи не майнути оце крізь золоту ниточку з пояска, що ось-ось щезне?

Еге ж! Дві півкулі темнішають, стискають. Страшно. Тривожно. Вирватись! Вирватись звідсіля!

— Не бійся. Ти ж — людина. Перепливеш, перейдеш, в інші світи ввійдеш. — Хтось шепче ласкаво, заспокійливо. — Я ж з вами до кінця світу. Забула?

— Як добре, що Ти з нами, Господи! Дякую Тобі, Ласкавче. — Шепче душа, промінною присутністю осяяна.

ЧОРНО — БІЛЕ

*„Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину“.*

Твердим, сухим голосом докінчувала вірш Симоненка і вже брала з лавки свої книжки. Може б так ще раз сказати, бо свято вже за тиждень.

Ні, сьогодні вона не може, спішитися до дому. Але вдома поспробує ліпше деклямувати.

У поезію треба вчутися, душу вложити. Тоді й вона розкриває свій чар, свою глибину.

...Добре... ..добре... уже долинуло під стукіт швидких кроків на коридорі.

„Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину...“

Вирували слова... відкривались далекі простори... відкривались...

Маєстатично пливе ріка Красна. Соняшними блисками своїх хвиль усміхається на крики дітей.

„Латаття розцвіло! Латаття...!“

Біжать, кричать, що раз відкривають на воді нове золотисте чудо, як сонце на небі. І воно сміється з висот і сипле на дитячі головки ласкаве проміння. А на мості над Красною стоїть собі Весна, розсипає аромат квітів, свіжої трави, чорної ріллі, прозорої синяви над Київцем, над його полями, гаями. Від того звідусіль підносяться молитовно звуки весняного пробудження, нечуваними мелодіями увись летять. Це моя земля. Рідна земля!

...А шляхами йдуть війська, сунуть валки людей, у смертельному смутку останній поцілунок Рідній землі складають. На чужі-чужі шляхи прямують, на чужі дороги йдуть, від московського дракона втікаючи. Далее-ко залишилась Батьківщина. Чи простиш це, Всемогутній? Господи, чи простиш?

„...Вибрати не можна тільки Батьківщину...“

Справедливий і правдивий закон Твій. Розлука — глибокою раною кривавить, видимо і невидимо. Але...й Ти був на чужих дорогах, як тепер наші діти в цілому, широкому світі. Як їх ростити на повноцінних дітей Твоїх? Як?

У країні Духа їх предків, їх Батьківщини... в країні духа..

Отямилась. Вечір темними очима в клясу заглядав. Зійшла сходами вниз. Об широкі шкляні двері вітер товкся і плакав. Кучугури снігу і...дощ. Не легко дістатись до підземки. Зриває вітер плащ, скидає шапку з голови,

злодійкувато вириває торбинку з руки. Холод-студінь прошиває наскрізь. А тут, біля пішоходу відкрились двері авта, виглянула обстрижена голівка:

— Це я жду на вас, пані, підвезу до підземки. Ви ж недавно хворіли. Правда?

— Ірუსю, та ж ти спішилась додому!

— То нічого. Я подумала про Вас.

Тепла хвиля зворушення залила серце й очі вчительки. З подивом спостерігала як ті маленькі, наче дитячі руки торкнули керівницю і велике авто покотилось поміж червоні світляні смуги на чорному асфальті вулиці. Дощ ударяв об шибу, хиталися витирачки. Клясичний профіль лица і не по-дитячому сконцентрована увага. Та ж їй тількищо шістнадцять років минуло. Чудові наші діти! Чи наші? Ісусе Ласкавий, збережи їх...

А я таки подумаю про вірш. — Перебила мовчанку Іруся.

— Я читала моїй мамі. Вона дуже плакала. А ось і підземка.

— Спасибі тобі. Будь здорова!

Авто легко відчалило від пішоходу і за хвилинку зникло в потоці машин великого Торонта.

СРІБЛО Й БУРУНИ

Живе срібло пливе від обріїв величезного озера, об скелястий берег іскрами розсипається. Даремно сунуть на нього буруни з протиленною поверхні водяного колосу, грізно потрясаючи гривами, як Гомерові ахайці. Не залити вам тепер людських хаток! А як тремтіли вони цілу ніч, в блискавки, в громи вдягну! Налітала буря раз-у-раз. Тричі схоплювала й нашу хатку на свої чорні крила, а рушити не змогла.

„Хто збудує на камені дім свій — не рушить його вихор, не змиє вода...“

Долітають Євангельські слова.

А нашу хатку життя змила вогненна вода. За океан занесла. Сум лапатою тінню на душу падає. Бурунеться жаль.

А все ж таки хатки духа не змела!

— Ні, не змела. Знов працювали, будували... вже й пташата-діти з хаток тих повилітали на свої шляхи життєві.

А збудували ми їх хатку духа? Збудували?... Чи хоч основи дали....?

Дев'ятий вал розбивається об скелю... зі шумом — гуком. Не може він заглушити срібних згуків, що спадають з розпростертих крил літака на бурини, на срібло. І літак лине до своєї мети в незбагненній красі, як і життя людське, і за обрієм щезає.

ЕТЮД

Які в неї тоненькі, довгі пальчики. Стеблами зеленої травички виростає з них нитка й беззвучно падає на білість платка. А з нею враз спливає з-під довгих вій і шляхетних рис — темний смуток...

Далеко від Індії? Своєї сонцевої батьківщини, як ти від своєї ясної України? Яким вітром загнало її у Канаду? Може наука?... може... А тебе?

Байдужі, цікаві, настирливі погляди сховзають по довгій сукні. Щось старинно-аристократичного в цій, з червоною обшивкою внизу, одежі. Щось княжого, ти б сказав. Кругом темні плащі, короткі спіднички „міні“, вузькі штани з вистаючими формами тіла й модні „папахи“, що колишуться на жіночих головах у такт підземки, у такт світел, що зараз зникають перед синявою неба.

Ось і сонце вскакує у вагон і вигідно сідає на сині, прекрасні лави-фотелі. Здивовано запримітило Квітку Лотосу з далекої Індії і поцілувало в очі.

Відкрились вони — великі, бурштинові й тужно глянули своїм янтарним теплом на сніжні пушинки, що сріблились на синій плахті зими.

КИТИЦЯ УСМІХІВ

Для Галі К.

Можна збирати їх на вулицях метрополії під гук і шум машин, авт, трамваїв. Круглий рік цвітуть вони. Від сонця, що каміння розпалює, вони не в'януть. Від студені заморозливої не гинуть. Інколи від зелені радісніють, інколи червоно-жовті шати осени збагачують. І цвітуть, цвітуть усміхи-квітки.

І . . пахнуть: рожевим ранком усміх дівчинки з книжками. Кісочки в неї теліпаються по боках головки. Пів-здивований, пів-радісний блиск очей і . . зацвіте квітка з чорними оченятами.

Замарудить дитинка в червоній шапці, а на твій усміх кине тобі жменю фіялкових дзвіночків. А мати на добавок сипне пригорщу промінних поглядів.

Проходиш. . і споловілі очі старої людини запромініють ласкавістю. Квітка-усміх пахне глибиною буття. Крізь сітку зморщок і в'ялости приязнь гляне. Ясніє душа, завжди гарна душа, завжди молода душа.

Яке ж це чудо збирати ці квіти, до стіп Твоїх, о Мати Божа, нести. Нехай пахнуть любов'ю, бо душа людська добра, тільки часто нещаслива.

На вулицях-дорогах цвітуть усміхи, різного кольору, різного запаху, і завжди інші. Містерія душ — нерозгадана.

ЗА ЩАСТЯ

Хочеться пісню Тобі, Господи, зложити. А душа — така безсильна порошинка. Кругом бо краса несамоविता, краса мелодії звуків, кольорів, ароматів. Краса з милости Твоєї. Що ж бо можна, Тобі, Світотворче, в дарі принести? Хіба сльозу подяки:

За щастя усміху дитинки, за доторк рученят, що в мамі-тата силу оновлюють.

За щастя приязни друга, за його серце добре в соняшних ранках гармонії, у бурях конфліктів, у морозній студені життя.

За щастя великого скарбу в житті — за приятелів любих, вірних у радості й в горю.

За щастя добрих книжок. Широки бо горизонти часів і просторів відкривають вони, душу до Тебе підносять.

За щастя до свого народу належати. Він бо нам земну вічність дарує.

За щастя — злетіти на крилах бажання до Тебе, Одвічний, у Твоїй присутності побути.

Сльозу подяки ласкаво прийми.

У КАЗЦІ

Залізна Жар-птиця крила розпустила. Перехиляється то в один то в другий бік. Крізь чорні, аж густі, хмари пробивається вище й вище. Уже тисячі миль над Землею. З'являються білі усміхнені панянки, смачними стравами вгощають. Мов ті добродушки з казки розносять маленькі тарілочки, чашки приманливим змістом наповнені для зору та запаху. Людську затривожену увагу від чорноти та хитання відвертають...

Аж блись! Сонце осліпило. Золото-синій світ відкрився. Космос загадковий свій погляд у душу кинув. Підпливають до віконця прозорі, дивовижних форм велетні. Розвиваються величезні лінії невиданих узорів. Невидні мистці малюють свої абстракти. Жар-птицю в орбіту втягають, заманюють. Та дарма! В неї своя тверда дорога. На овиді — безмежний смарагдовий океан. Збігаються до нього кульочки-хмарки. Хочуть, мабуть, поглянути на мозаїку, що дно встеляє. На ниточки і нитки, що заплутуються і розбігаються в різні напрямки, несучи менші ніж забавки авта. Тут же налітають на Жар-птицю зграї лебедів, сірих дивоглядів. Вона минає їх, у золоті обрії летить, у синій світ вічності.

Яка ж тут самота... у потоці вічності. О, Всемогутній! Чи Тобі не сумно в цих колосальних просторах?... Знаєш, людині без усіх її дрібничок було б тяжко. Правда, вона стремить до великого почерез усю суматоху противенств, почерез пекло болю і рай творчого дерзання. Який Ти, Господи, добрий, що дарував нам іскорку творчої сили — фантастичні казки в реальність обертати, як ось цю Жарптицю. Які ж ми марні, забуваючи, що Ти все з нами. У тій казці, що Ти нам створюєш могли б ми великодушними велетнями бути, не підступними зміями. Могли б... у цій чудесній казці вічної краси...

Снуються думки... А Жарптиця знижує лет. Кольорові камінчики на дні повітряного океану обертаються в міста. Зеленіють і ясніють площі. У синяві — пальми, пальми. Гайки пальм високих, малих і маленьких. Азалієві живоплоти червоними квітами всміхаються. А на календарі — лютий.

ДВА РАНКИ — ПОРАНКИ

Сонце на порозі. Лісовою доріжкою прийшло в хату. Ласкаво глянуло золотим поглядом на стіни, на великі вікна, на сестри-берізки, що до них заглядали. І від сонячного погляду облились рум'янцем стрункі панянки. Та тут же й всі дерева до хатинки рушили. Кожне бо, хоче пригорнутись до ранішнього сонця; і родина туй і верба- беригиня і дуб- мандрівник. Навіть тиша радісно всміхається, притишливі тканини стелить. І сонечко по них ступає, дорогі роси по траві розсипує, від хатки до хатки заглядає, але діток не будить. Нехай сплять малята. І люди теж. Нехай відпочинуть літом на довгий рік праці в містах- метрополіях. Та ба, не всі. З темними очима, тугою сповитими, зустрілось сонце та й присіло на порозі хатки біля людини, цікаво читаючи думки-картини:

...Рання-рання година, а вже гомін над селом. Заворушилися люди біля хат, піднявся пил на дорогах, заслонюючи скот, табуни, пастихів. Зі сходів мурованого приходства видно Дністер, Сопи-гору ще в синій мряці, по білих чистих подвірях сонечко ходить, тут і там роз'яснює маками хустки на жіночих головах.

Кругом легкий гомін і шум Дністра. Як і колись давно... давно.... Тут бо жили трипільці. Ось у цьому правому березі ріки знайдено старовинні речі, передісторичні. А там, у яру, недалеко Сопи-гори викопано поховання з княжих часів. А на протилежному березі біліє біла скеля. У ній, за кущами шипшини ховається отвір до підземного монастиря у величезній печері. Там же за татарських нападів люди рятувались від загибелі. Як тяжко наш нарід страждав. А тепер? Боже наш, чим ми провинились? А провинились. „Ти люті зла не дієш без вини нікому“, добре сказав наш геній, ...

Пливуть думки водою. Снуються думи й жаль з ними... Красень Дністер зеленооко дивиться на своє село, молоде вродою, а таке старинне, старинне.

Пливуть думки водою.... жаль і біль.

— Діду, дідуню, який гарний ранок! Як тепло! — Затупотіло, защебетало мале дівчатко, вибігаючи з хатки і ручки до діда і до сонця простягнуло.

Чи не від того дотику сонце вгору стрибнуло та, втративши рівновагу, частину небесної синяви вниз ссунуло і золотим усміхом вічності все кругом роз'яснило.

КАЛИНОВИЙ ЗАПАХ

Ти, калино — красуня. А ще й дитина-дівчинка. Пам'ятаєш, як ти жила в нашому городі? Не дуже я тоді приглядалась до твоєї краси. Радше збирала фіялки, що поблизу цвіли. А ти сипала мені на голову білі пелюстки. Мої фіялки стояли біля стіп Божої Матері, твої пелюстки доторкувались Її обличчя. А запах їхній мішався з сонцем, що заливало кімнату, іскрилося у молитовних маминих сльозах.

Пам'ятаєш, як осінь шелестіла дорогими шатами, а ти сміялась червоними ягідками, вічно молода.

„Ой, у лузі червона калина похилилася“... журно співав тато, ходячи в сутінках кімнати, а моє мале серце смутилось, і я бігла мерщій до тебе. Ні, ти не похилилася. Ти гордо тримала вгору свою, ягідками прикрашену, голову.

Пам'ятаєш, як ми, діти, бігли до тебе, глибоко западаючи в снігові кучугури, а ти вгощала нас смачними ягодами? Ти щедра була. Крізь вікно, розмальоване срібними папоротями, я не раз спостерігала, як ти годувала пташок.

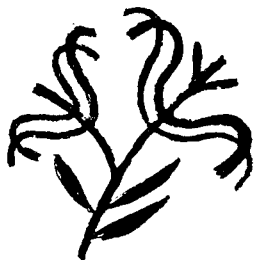
Пам'ятаєш, як потім молодість співала під розлогим твоїм кущем: „Сядемо в купочці, там...“ Казковий світанок засвічувався ледве відчутною ніжністю-любов'ю. Навіть тепер стоїть біля тебе ласкавою рукою поставлена лавочка, але... це не в Україні, не на батьківщині.

А ти все така, як колись. Пахнеш так дивно... медом і молоком. Ти, ти... Боже мій! Ти — пахнеш Україною!

Я цього не знала. Аж тут, у Канаді, аж тепер знаю. Ти пахнеш — Україною!

Через океани лине голос. „За поломану калину...“ Гострим бодем звучить у душах наших. Припадаю до тебе, моя калино.

Ти — вічна в житті й символі моєї нації, калино.

МЕЛОДІЇ ЛІТА

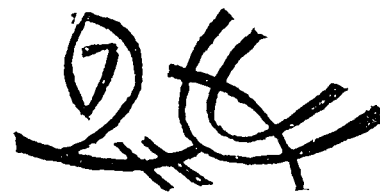
Слухаєш? — море концертує. Тихо-тихенько грає. Аж тут надбіжить з глибини, десь ізза обрїю, величезний вал зі своєю арфою і бризне казками звуків.

Бачиш? — Чорно-брунатні метелики абстрактні взори виводять абстрактного балету.

Відчуваєш? — М'якими віялами вітер прохолоджує твоє лице, руки, ноги, засмалене тіло...

Розумієш? — Жовтим цвіттем загоріли свічки Дивини високо понад травами, на узбіччі.

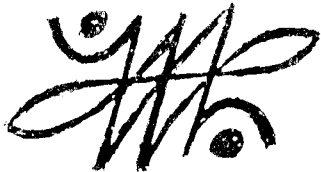
Сприймаєш? — Сонце підносить чашу сповнену радістю, краплинами вічності.

ВЕЧІР І Я

Ми слухали концерту вдвійку — Вечір і я. Сверхи грали останні мелодії літа. Місяць присів до нас на сходах веранди.

Ми слухали концерту вже втрійку. Листочки співали молитву. Деревя співали молитву. Останні молитви літа, що пахло запахом золотих квітів.

СВЯТ-ВЕЧІР

Небо приклонилось до Землі низько-низенько. Блакитна прозоринь злітає на засніжені людські гнізда, несе їм у дарі частинку своєї небесности.

Свят-Вечір.

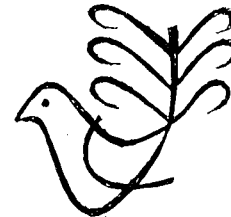
На зоряних корабликах спливають янголи. Струшують пахучий сніг, небесне сіно, і дзвонять, дзвонять у дзвіночки тишини.

Свята Ніч.

З океану вічності виринає Місяць і веде людей до церкви. Спалахують вогниками вітражі й теплими пелюстками падають на блакитну намітку ночі.

Христос Раждається... тремтять уста. Входят у ясність храму. У теплих долонях несуть свої серця — дари.

Христос Родився!

РІЗДВЯНИЙ ЕТЮД

Синові

- Мамо ! Телефон, Мамо!
 — Уже йду... Ти тільки ці маленькі зірочки завішуй на ялинку.
 — Прошу? Славім Його!
 — Дякую за пам'ять про нас і вам також бажаю щастя, здоров'я з цими Різдвяними святами.
 — Так, майже все готове, от ще ялинку прибираємо з малим. З неї вже й шпильки обсіпаються. Аж жаль бере, така вона обсохла. Тут, то хіба ще в жовтні, чи листопаді зрубують ці деревинки. До наших свят далеко.
 — Так, так, моя сусідка також уже викинула ялинку на вулицю. Тепер купують штучні. Яюсь, знаєте, не лежить моя душа до них. Ця, хоч суха, все таки навіть трошечки пахне живицею, як у нас, в Україні. Яюсь рідвяно в хаті... Ой! Вибачте!
 — Уважай, сину! Ялинку перевернеш!
 Побігла до ялинки, що раптом перехилилась убік, дзвонячи всіми цяцьками.
 — Я тільки хотів одну золоту зірку повісити високо. Вона така гарна! Добре, мамо?

— Хвилинку, я тобі поможу. Ще хвилинку подожди.

— Вибачте мені, ялинка похитнулась. Що ви кажете?

— Кого? Караванську арештували? А Люба...

— Мій Боже, скитається?

— Так, усі праведні страждають... Христос раждається.

Поклала слухавку. „Христос раждається“ ... безупинно дзвеніла думка. Підійшла до вікна. Сніжні зірки виводили веселий танок, легко злітаючи з сіро-білих хмар, навислих над містом-великаном. Ні, не місто це... величезні широкі поля, снігом засипані. Завія. Присмеркові фіюлети в безодні неба-землі. І в ній одна-однісінька темна цятка... Ворушиться... тяжко ступає, „Скитається... скитається“... Внизу яр Дністровий. Далеко ген... світелко — два.

Хто дасть затишок, тепло переслідуваному?

— Мамо, ти дивишся за зіркою? Мамо, ти плачеш, що нема зірки? Не плач, мамо, не плач. Дивись! Ось там уже яснішає! Бачиш? Рідвяна зірка вийде на небо. Вона мусить вийти. Напевно засяє Рідвяна Зірка.

ВИХОР

Налетів Вихор. Холодно-мокрими крилами огорнув тополі. А вони просяться, висмикуються. Дарма! В несамовитий танок веде їх. Верби-бабулі похитують на те головами. Та вже Вихор і біля них. Потермосив дужими руками, аж присіли. До беріз кинувся, за коси смикає, тягне, та ще свище, вітрів-побратимів скликає.

Широкими крилами злетіли і все завирувало, закрутилось у несамовитому танку під музику громів. Де не взявся Вечір у чорній киреї. Блиснув мечем — не розігнав нікого, сипнув жбанами води — не втихомиривсь; розбісались вітри.

Прийшло все живе. Поховались пташки, боязко поховались і люди по хатах. А вітри до вікон, до дверей. Стукають, кланцають, термосять. Уже й дахи розривають.

Господи! Рятуй тих, що в дорозі і на морі і тих, що в душевних бурях потапають.

СВІЧЕЧКА ЛЮБОВИ

Дніє ... Ажурне „Гніздовське“ дерево. прозорим синім тюлем вкрите, сонно дивиться на місяць. А він утікає, блідне, ховається за три височенні вежі, золотими камінчиками-вікнами виложені. Висуваються в небо, вони, ці будинки-бюра, як велетенські комини міста, що саме, внизу, поволі-поволі розбуджується.

Дніє... Ясно-сірий тюль прибирає фіолетово-рожевий колір, і від того, наче, навкруги теплішає.

Дніє ... Господи, яка невимовна краса! Ти любиш, Господи, людей. Може й створив Ти їх на те, щоб безнастанно обдаровувати! Давати — це велика радість. А ще коли зустрінутись з добрим сердечним серцем. Але, Ти Господи, знаєш, яке людське серце. Інколи воно ствердне, зсохне, затяжє зарозумілістю, недобротою. Як страшно! А тут стільки любови в оцій красі! Рожево-лілова квітка золотистими листками розквітається на небі. Прокинулась стара сосна і зраділа. Пахне сонцем. Це все любов Твоя, Господи. Так хочеться Тебе любити: кожную хвилину, безустанно, свідомо. О, Господи, запали свічечку любови в моєму серці, щоб теплою ясністю приймала

всіх, хто мені зустрінеється і бачила в людях Божественне світло. Дякую Тобі, Господи вічної любови, дякую Тобі.

День розквітається ...

ЛИСТОК

Осінь просинь ранку в широко відкритих дверях. Щедрий усміх у дарунку несе. З її шати гойно сипляться листочки: червоні, жовті, бурі.

Ого, аж тут на підлозі з вітерцем закрутились, задзвеніли листочки осени. А ось один шугнув під стіл, до моїх ніг припав. Червоний листочок клена. Дрижить, тремтить. Яке стривожене біднятко!

— Бач, вітерець уже надворі. Листя стрясає. Летять... летять і плетуть летючі взори в прозорінь ранку. А ти ще й тепер на моїй долоні тремтиш, червоношатний листочку. Ну, що ж пора — лягти, пора — заснути, як лісовій Мавці. Знаєш? Надійде сльота, затопче тебе в землю, станеш порохом. Жаль життя, а життя — таки жаль.

— Та прийде весна. Ти відродишся з свого пупляшка на дереві. Вічна таїна. А ти тремтиш...

— Рада б я тебе прихистити. Хіба отут, біля ікони Божої Матері. Твоя цинобра така підхожа до охри шат, що їх малював Мирон-Лев.

І якраз так гарно. А тобі — захисно. Ще тремтиш, неспокійний. А... стривай! Говори, говори, я слухаю. Розумію тебе: я також листок на дереві життя. Ну, що ж? Приймеш мене, Мати?

Синя прозоринь ранку привітно всміхається...

А ТИ, ЗІРКО, СПОВІЩАТИМЕШ СВЯТ-ВЕЧІР!...

Поволі стихає поспіх цілоденних занять. Кінчаються святочні приготування.

Срібlistі зірки сніжинок летять на землю.

Дитячі очка стежать їх хвилинку і знов повертаються на небо. Дитячі серденька біжать на зустріч першій зірці. З нею завітає до людей Свят-Вечір.

З далекої давнини плывуть бабусині слова. А було це так: В одну темну, холодну ніч з'явилась на небесному зводі велика зоря. Їм'я її було Добра Вість. Засіяла ясным світлом, і втікали перед нею мороки ночі.

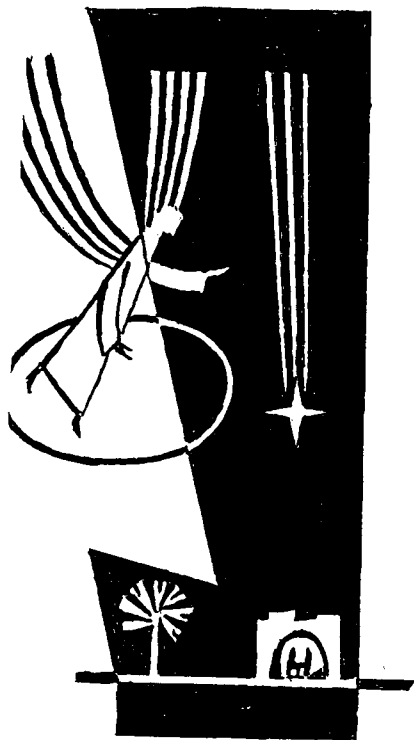
Її поява здивувала всі зорі на небі, все живуче на землі. За нею летіли крилаті янголи, співаючи: „Слава во вишніх Богу“... Ніколи ще таких мелодій не чули небесні простори.

Боже Дитятко прийшло у світ.

Зрозуміли це зірки. Подивлялися лет великої зорі, але не зважилися самі зійти зі шляху.

Тільки одна маленька зірка так дуже забажала побачити Боже Дитятко, що зійшла зі своєї дороги і полетіла у незміренні простори до землі. Летіла вона за найменшим янголиком, що прилишився дещо позаду.

„Куди ти маленька Зірко поспішаєш?“ — запитав янголик.

„До Божого Дитятка. Може Йому там темно, то посвітила б. Може Йому там холодно, то загріла б“.

„То летім разом“.

Тепер вони вдвох швидше летіли, бо їхні бажання були однакові. А як уже були близько землі, то побачили внизу, на шляху багато дерев і кущів, які поспішали привітати Дитятко. Зірка знизилась освітити краще їх шлях і тоді запримітила маленьку пшеничку. Вона притомилась, бо була маленька, а йшла з далекого краю.

Жаль стало Зірці пшенички і янголик узяв її у свою теплу руку. І тоді їхня сила потроїлась. А їхнє бажання було таке велике, що вмить занесло їх до вертепу попереду всіх.

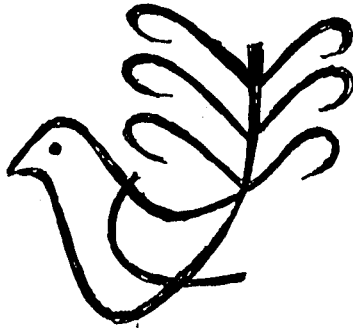
Зірка зараз запримітила, що у вертепі холодно і тому Дитятко плаче. Зразу стала розгрівати маленькі ноженята. Помагала їй пшеничка, а янголик заспівав пісню з небесних просторів.

Ісусик усміхнувся і стало кругом так ясно і радісно, як ніколи до цієї пори. Погладив пшеничку і сказав: „Ти будеш золотити великі лани свого краю. А ти, Зірко, сповіщатимеш Свят-Вечір у країні золотої пшениці. А ти, Янголику, нашітуватимеш людям казок про чудо Святої Ночі“.

І так воно сталося. І так воно є по нинішній день.

Скінчилась бабусина розповідь.

На небі з'явилась перша зірка. По промінні золотому зійшов з висот Свят-Вечір.

ПОЗА ЧАСОМ

Юрба людей суне широким шляхом. Пхаються. Танцюють, руками плещуть. Кричать і спішать. Куди? Чого?

Напроти пливе висока, біла постать.. Ніхто не бачить. Терновий вінець на голові в Нього... кров по лиці спливає. Ніхто не запримічує. З дороги не уступає. А він... сумним-сумним поглядом своїх добрих очей усю товпу огортає, краєчком дороги понад ровом проходить.

Це...Христос...Ісус Христос...Пізнає одна душа, збоку зупинившись. Уся тремтить. Вона так мріяла побачити його...радісного...ясного. А тепер...? Кров спливає, калюжі у стіп його творить. Душа болить. Знести цього не може. Вона завжди боялась терпіння. А Ісус дивиться...дивиться...лагідно до себе покликує. А вона рушитись з місця не може. Ніяк не може. У Господньому погляді — докір.

— Я так боюсь терпіння, Боже Мій! Його так багато в моєму народі... Так багато! Ще й страшний, жадливий Чорнобиль! Чорний біль, чорний біль з Чорнобиля...

— У терпіннях ваших осягніть душі ваші.

— Господи, уся земля моєї Батьківщини України кров'ю напоєна. Кров'ю невинних людей, і ...дітей, дітей. ...

— Вона свята.

— Спаси її, Всемогутній! Моя нація на хресті розп'ята. Ми вмираємо!

— Не знаєш св. Письма? Відкиньте всі гріхи від себе, якими ви грішили. Сотворіть собі нове серце і дух новий. Сповніться вірою! Вам — не вмирати! Вам — жити! Я з вами до кінця світу.

..... Сон...? З'ява ....? „Царство Боже здобувається силою.“ О. так! А земне теж! Силою віри, що візію родить. Силою любови, що напругою граніт розбиває. До того здатні не товпа-юрба, а люди Божі!

А що ти робиш?

„...ЩОБ РАДІСТЬ ВАША БУЛА ПОВНА“

Сестри

„Дотепер нічого ви не просили в ім'я моє. Просіть, а дасться вам, щоб радість ваша була повна.“ Господи, це глибоко зворушує мене, як дбаєш Ти, щоб радість наша була повна. Ти добре знаєш, що людина не може жити без радості. Вона мучиться без неї. І які прерізні існують радості — і від краси, від любови, від добрих учинків, від творчого натхнення, від побіди над злом, над гріхом.

— „Діти вистерігайтеся гріха“ — говорила мати. Її сині очі серйозно тоді на нас споглядали, з-понад шитва. А ми діти, відірвавшись від книжок, писання вправ, жартували, перечили батькам, а всі разом потапали в любові, в радості родинної атмосфери. На столі горіла лямпка, по кутках ховалася темінь, за вікнами гудів вітер, сипав сніг.

А тепер?... Батьки до Тебе пішли, у самотності скінчивши дорогу життя. Нас, дітей їхніх, розігнало світами по всьому гльобі. Тисячі такі як ми, як діти наші, як унуки наші... Чому Господи? Який гріх ми учинили? Так, народ — одна цілість, один організм, як одна людина.

Найтяжчий гріх — зрада. А він, цей гріх є, у віках наших, історичних, на просторах світу. Гріх. Одначе, чи не сказав Ти, „хто багато любить, тому багато прощається“? Є в нашому народі й велика любов. Споглядаєш на нас і жаль Тобі людей Твоїх. Жаль, що ми знедолені, зневірені. Ти знаєш усі заслання, наше героїчне життя. Ти знаєш, нарід у ранах, родини розірвані на кусні, діти там залякані, в темряві духовій живуть, тут — на різних континентах, коріння тратять, покручами зростають, свідомо та несвідомо.

Поглянь на нас, Ласкавче, сціли нас, поможи зайти до Світла, до Батьківщини, „щоб радість наша була повна“.

ВИ ЩОСЬ ЗАГУБИЛИ?

Біла пороша ще лежить на замерзлій землі, на галузках кріслатого дерева засвітились фіолетово-рожеві світелка. Надлетів ширококрилий травень, сколихнув їх, дихнувши тепліню. І вони водними леліями взялись. Травень кругом танцює, пісеньку співає: „цвіт магнолії..“ прекрасний цвіт магнолії. Мелодія в’ється, летить і знов вертається і не сама.

Тихий яблуневий надвечір у кімнату входить...

— Я вже скінчив завдання на завтра. „Цвіт магнолії...“ підспівує радісно брат..

— Підемо до церкви на маївку. Добре, мамцю?

— Ідіть. Та по вечірні зараз додому. Тато не любить, коли ви пізно приходите.

— „Цвіт магнолії“.. радісні голоси сестри й брата, швидко складання книжок. Готово. Поспішають. А назустріч дзвін дзвонить рідним голосом. А назустріч — довга вулиця вся в каштанах. А на них засвічені свічечки горять рожевою мрійністю.

— А де магнолія цвіте? У далеких теплих краях? У далеееких... далеееких.. не теплих... думається.

— Ви щось загубили? Здивовано, підношу очі на допитливе обличчя старої пані, чую нерідну мову.

- Ви щось загубили?
 — Ні, ні. Магнолія хороша.
 Пані з усмішкою проходить далі.
 — О, так, так, загубила... мелодію життя,
 — коментує серце.

ВЕЧОРІЄ

Високий берег Онтарійського озера залитий циноброю заходячого сонця.

Летючі хмари настелюють на величезних водах ніжні барви: золото-сині, рожеві, фіолетово-рожеві..фіялкові..несамовиті, несхоплені ще мовою.

Сама краса торкнулась серця. Очі зросились. Господи! Сила цієї краси така велика на маленьке серце! Воно тремтить з подиву-переляку... Ось небо зіллялось з водою. Стою на краєчку земної кулі. А вона летить у чорно-оксамитних просторах. А вона — маленька зірка. А вона — камінчик, на Чумацькому Шляху.

Половіють кольори, темні фіолети вкривають усе кругом. З безодні неба повільно спадає сірість. Від того приникли згуки, щезли барви.

Сент Езюпері любить сірість вечоріючого вечора. Вона сповняє його подивом, а мене — ні. Моторошно стає від неї, аж поки небо не сипне золотим піском на Чумацький Шлях і трави зацвітуть летючими вогниками. Тоді від них і темні, сумні туї засвічуються різдвяними ялинками.

І знов казка. Здалека лине пісня пластинів...„Ніч уже йде...тут є Бог..тут є Бог..“
 Спокійно, безпечно в Його присутності.

А ЖИТТЯ ЛЕТИТЬ...

Іду... Ні гір, ні пальм, ні моря... Нічого надзвичайного. А гарно.

Хвилі зелено-сірі величезного озера аж за обрій сягають. Пісково-глинястий берег їжитья вгорі тонкими стеблами високих трав. Внизу, в заглибинці три свічечки засвітила Дивина. Несподівано дві чайки знялись з берега і шугнули понад хвилі. Не рушилися каменюки, чорні, червоні, сірі — брати побережжя. Які вони теплі .. і ласкаві. Як у Тебе, Господи, все гарно!

І хочеться бути гарною, духово й фізично... як діамант.

А може я оцей камічник, а може маленька крапелька води в океані вічності? Може... Але Ти мене сотворив, Господи. Дякую Тобі. Мені завжди так любо в Твоїй присутності...

Пам'ятаєш, я завжди любила Тебе, я завжди люблю Тебе, такого невиданого, а такого відчутного. Віддавна мрію щось для Тебе, Ісусе, гарного зробити, написати... А .. дотепер нічого. А життя летить, як та біла хмаринка, ось там за обрій... Прошу, візьми цю сльозу з очей моїх — це для Тебе сльоза радості.

ОГНЕННА КИРЕЯ

Поломане гилля розсипане листа, мутні води колосального озера. Буря була, буря пройшла. Немає життя без бурі. Клена-красеня одначе не поломила. Гордо на краю лісу стоїть.

— Чи допомогла тобі, клене, кирея Перелесника? За Мавкою шукав, на тебе її закинув. І горить вона огненно. Бач, пташата задивились, з недовіри головками крутять, на дротах сидячи.

— А якже ви могли страшну ніч пережити? Таку бурю перенести? Ви — малі пташенята, слабосилі, немічні...?

— А Господня любов?

Правда, Божа любов над вами.

А ми — ще далі в жахливій бурі життя. За наше існування на рідній землі боремось. Зі смертю боремось. Трипільська Кирея нас охороняє дотепер. Та тільки Твоя любов, Всемогутній, до життя нас приверне. Відкрий для нас, просимо, джерело Твоєї любови і до життя нас поверни.

ВЕЛИКОДНІЙ ЕТЮД

У пам'ять Олени Ткаченко

Відсунувши великодню паску, писанки з полтавськими взорами, пані Олена відкрила альбом зі старими, з України ще, знімками.

— Оце на знімці наш дім у Полтаві, а тут унизу наші доні Ніна й Ольга, — пояснювала своїй гості.

— Яка красуня, ваша Ніна. — Захоплювалась гостя. — Але й Оля хороша. Правдива полтавка. Чудовий тип Українки. А тепер, після заручин, ще краща стала.

— У мене якесь дивне враження, як дивлюсь на панну Ольгу. Мені здається, що це неначе дуже скривджена дитина. Не те, Ваша старша доня. Вона спокійна, якась зрівноважена. А панна Ольга навіть, як сміється, то й тоді наче хоче прикрити якусь кривду, що їй заподіяно. Вибачте... що так кажу... але...

— Ні, ні... добре кажете. Вона скривджена... так скривджена... В задумі немов про себе проказала пані Олена, задивившись крізь вікно кудись у незнане. Дивна мовчанка вплелась у ще недавно веселий великодній настрій.

— А чи знаєте, якось схвильовано спитала — чи знаєте, що Ольга не моя дочка?

— Таа..а..к?

— Оце, бачите, було в часі голоду, в часі тяжких репресій. Одного дня ранком, саме десь так під Великдень, прийшла до канцелярії мого чоловіка дівчинка восьми років. Хворе, голодне. Не лікаря їй треба було, і не ліків, а доброї поживи, опіки, відпочинку. Це й сказав їй мій дружина.

— Та в нас немає зовсім що їсти. — відповіло мале.

— Так приходь кожного дня до нас і в нас будеш їсти.

— А в мене ще є сестричка.

— То приведи й сестричку. Прислав їх мій чоловік до мене. Дивлюсь, так гарні діти. Жалко мені їх стало. Ніде притулитись, мов пташенята, що випали з гнізда. Батьків замордували московські дикуни та ще двоє старших дітей. Ці дві меншенкі чудом спаслись: хворі, голодні. Кажу до чоловіка, — „взьмім їх до себе, може їх урятуємо“. Помогли ми їм чим тільки могли.

Старшенька була хвора й незабаром померла. Не вдалось її врятувати. Оля вижила, ба-вились обі з Ніною.

Одного дня вона питає мене, як їй треба мене звати.

— А як же Ніна каже? — питаю.

— Мамо.

— О так і ти мене зви.

І так придбала я собі другу дочку. Потім ми її адоптували.

Пані Олена дивилась у вікно. По лиці в неї тихенько спливали сльози. Сльози згадок болю. Тихо стало в хаті; на столі красувалась великодня паска на полтавській вишивці.

ДОЩ

Дощ. Довкола хатки над Онтарійським озером товпиться зелень дубків-мандрівників часу, струнких беріз-сестер, сосни-знайди. Зелень сприймає ласкавість дощу. І змоклій пташині не заважає він навчати малесеньких діток своїх шукати в траві поживи. Пташка-робін не відчуває ще смутку. Її пташенята біля неї. У вікна хатини тиснеться присмерк, тиснеться смуток.

З далини часу напливає дощ і зелень прадідових дубів, дідових ясенів, батькових акацій. Лямпадка перед іконою Божої Матері тремтить-жевриє, таємним відсвітом падає на обличчя мами, на руки з піднесеним серцем. Воно ясніше горить від лямпадки.

А тато ходить по кімнаті від дверей до дверей, інколи зупиняючись біля вікна:

— Не світити ще, доньцю?

— Ні, татку, ще хвилинку.

Не хочеться й шепотом порушувати святу тишу. Так захисно під одноманітні кроки тата, молитву мами і шум дощу.

Смеркає... Смутнішає...

Може ясенів уже немає, ні дубів, ні акацій...
Може й дому вже немає...

Тільки тиша, молитвою пропахла, тонкою задумою, ритмом кроків оповита — залишиться в серці.

Краплять краплі в душі моїй, а чи по даху зеленої покрівлі хатки?

МУСЯТЬ ЩОСЬ ПЕРЕЙТИ

Пам'яті моєї мами

Далеко поза північ. Вигасла вже остання жаринка в печі, висохла остання сльоза на віях. Холод огортає всю маленьку постать перед іконами. Молиться мама, схлипуючи безслізно.

— Мати Божа, рятуй його з того табору смерти, рятуй мого сина і Твого. Я ж його Тобі посвятила від першого віддиху на цьому світі. Пам'ятаєш? Я до Тебе так молилась днями і ночами за нього... і за неї, за мою доню. Ти ж її два рази від смерти врятувала, з тяжкої недуги піднесла і мені знов дала. Навіть не знаю де вона тепер, у якій країні, серед яких людей. Вчора москалі мою найменшу потіху забрати хотіли. Вона така молоденька, така добра... Ти, Матінько Божа, її врятувала з рук нелюдів. Ти знаєш як вони нас нищать! Рятуй наших дітей, рятуй моїх дітей! Зглянься над нами...зглянься... Уся тремтіла... Чому двері відчинились? Шибнула думка. Темінь розступилась...Ясна Пані наближалась.

— Матінько Божа! Ти прийшла...? Рятуй, рятуй моїх дітей.

— Вони мусять щось перейти в житті.. —
Лагідно зазвучало з чудовим усміхом і сумним.
— Мусять щось перейти... Прекрасна голова,
як на іконі, легко схилилась, а рука в сторону
вікна піднеслася.

Крізь замерзлі шибки відкрилась перед
очима мами гроза війни: пожари, маси втіка-
ючих людей, війська, страшні машини, сума-
тоха на шляхах і... на одному з них побачила
своїх дітей. За ними Матір Божа йшла, по-
кров свій розпростерла.

Серце відчуло незнану радість. Кинулась до
Небесної Гості. Її уже не було. Дивна ясність
у душі залишилась, незваний мир. У темінь
спливали материнські сльози подяки.

ПОМОЖЕ...?

Данко ждав. Товариші вибігали з кляси,
вирвавшись з прив'язі годин-лекцій. Довга
перерва. Така вона люба, цінна в шкільних за-
няттях. Стукіт молодих ніг, веселий гамір голо-
сів з коридорів, сходів великого шкільного бу-
динку відпливав щораз дальше. Данко мовчав.

Що сталося? Завжди такий уважний, добрий
студент, а тепер, від якогось часу, — ні приго-
тування, ні уваги. Чому? І чому сумний? Чи
може в бурсі погано? Чи може хтось кривду
заподіяв? Може й грошей не має? Чи батьки
на час не прислали? Мовчав на всі питання
Данко, зернятко з роду славного композито-
ра. А ще так недавно радів, коли в клясі про-
слухували оперу „Богдан Хмельницький“.
Який він був щасливий!

Чому така зміна? Чи може хворий? Чи так,
любий хлопче? Завжди допомгти можна. Ну,
що ж не може сказати, то й годі. А все таки
й сумувати не треба. Господь усім помагає то
ж і йому pomoже.

Підніс свої темні очі повні небаченої розпу-
ки: — „Поможе“? Мій ... мій ... мій тато за-
лишив маму“. Сльози всуміж зі словами пада-
ли, застигали чорним болем серця дитини.

КАМ'ЯНА СТИНА

— Прочитає нам, Марта, цей гарний вірш Тараса Шевченка.

— Я не приготована.

Чому? У десятий раз питає учителька і все те саме: „ми мали плавання, концерт, не був вдома, забув“, і так без кінця. Що робити? Журливо б'ється думка, а око схоплює усміх, злорадний усміх на викривлених устах, похмурний погляд з-під гарних вій дівчинки-красуні, іронічний насміх в очах, мовляв — “ну що нам зробиш?”

І закипає у серці злість... Ні, це не вихід. Злість не відкриє сердець. „Подай душі убогій силу...“ загорюються на мить Шевченкові слова. Успокоюється серце.

— Звичайно, вона розуміє їх. Виглядає, не могли на сьогодні приготувитися. Зумисне бо не хотіли вчинити прикрости ні їй, ні собі, ні тимбільше Шевченкові. Йому колись було приємно, як великі пані, графині, княжни проказували з пам'яті його поезії у своїх палатах, сальонах. А втім, усі люди вивчали твори Шевченка, навіть тоді, коли окупаційна влада в Україні забороняла їх вивчати. От на Підляшші, перед Другою Світовою Війною, у селі Київці поліція шукала навіть за одним

примірником „Кобзаря“, скрізь по хатах ходила. Не знайшла. Господар Василь Мелешко добре заховав книжку таки у своїй stodолі, а вечорами сходилась молодь і вивчала „Кобзаря“. І ніхто не зміг відняти їм Шевченка, красу та любов. А вони, діти в Канаді, в українській школі, також можуть збагатитись великою красою і любов'ю.

Розповідала, а в душі молилась: Господи, розігрій їхні серця, любов'ю запали. О, Ласкавий Ісусе, змилосердися над ними.

У байдужих очах проблиски зацікавлення іскорками зясніли.

— Самі добровільно, що хочуть, нехай самі виберуть і вивчать на наступну лекцію. Чи є охочі? Дві руки піднялися, три, чотири, більше й більше. Майже всі. Слава Тобі, Ісусе, Господи мій Ласкавий.

Шкільний дзвінок тоненьким струмочком у класу вбігає. Шум голосів, поспіх, молитва. Колишуться надломані лавки... Поволі затихають поспішні кроки, уривані слова, вигуки, різні...англійські звуки...Тихо. З вулиці Квін подзвенює трамвай.

Самотньо у класі. Учителі не спішно. Ще раз цілу лекцію проходить. Ні вправ, ні вірша, ні читання, ..Хіба так можна? Хіба це наука? Співчутливо дивиться Шевченко зі стіни. Так тяжко.. тяжко...Сльоза одна, друга скапує...

А все ж таки.. виринають піднесені руки.. А все ж таки дорогу до сердець, до наших дітей знайти треба, знайти можна.

Кам'яна стіна розсувається. Никне кам'яна стіна.

ТАКА САМА ГРУША

„Людина і Батьківщина — це цілість, не фізична, буквальна, але власне духова“.

Д-р Ю. Вассиян

Бачите цю грушу?

З білого широкого рукава непевним рухом піднеслась у сторону вікна спрацьована рука і...тяжко впала на покривало. Хворий закашлявся..

— Цю грушу вигодував я з маленького зернятка з нашої таки грушки в Україні... — Кх.. кх... і знов закашлявся старий Дмитро, аж слъози потекли по жовтому, поморщеному лиці. Принишкло шелестіли за вікном віти крилатого дерева.

— Спочиньте, не зворушуйтесь, не хвилюйтесь, спочиньте тепер. Заспокоювала сусідка.

— Небавом і зовсім спочину. Мггг... жаль тільки, що не в своїй землі. А ви те знаєте як у нас гарно! І мертвим добре лежати. Прибіжать діти на Великдень, граються весело поміж гробами, а стариня гуторить.. Кх.. Кх...

Рука, як корінь відривалася з-поміж квітів покривала, і знов опадала. Зір тужно-тужно обіймав грушу за вікном, на маленькому подвірі.

— У нас така сама груша була вдома на обійстю. Хлопцем під нею спав не раз... Високо вилазив, зривав „баби“. А конари такі широкі були, що як вітер повіяв, то скидав грушки крізь вікно, так прямо на стіл. — Спомин усміхом роз'яснився. — Хворому наче легче стало.

— Ви те не знаєте нашого села... ні не знаєте. Гарне було, як квіточка. У Дністрову воду приглядалося мов у дзеркало. ...кх кх... Думав... вернусь... заживу по-людськи. Усе, що тут заробив, усі доляри вислав. Уже й хату збирався продати. А тут війна вибухла! Кх... кх... Син пішов до канадського війська... Не вернувся більше... не вернувся.

Сумна мовчанка присіла край ліжка вмираючого. Задумано на грушу споглядала.

— А, знаєте... ціле моє життя у жменю візьмеш... так, так у жменю. І зернятка дозрілі сипляться крізь пальці, мої дні... Старіла рука не вдержить їх уже більше...

Повіки лагідно прикрили сумні очі. З вершечка груші свавільно перескочив промінь заходячого сонця на лице шляхетне, добре. Врисовувались у риси несказаний жаль і туга за своїми людьми, за рідним краєм. Тихенько підходила... смерть.

І ВУЛИЦЯ...

І вулиця перетворилась у казку. Неймовірний кольор рожево-ліловий огорнув доми, безлисті дерева... Золоті блиски тут і там пливуть у рожевому морі. Таке все етеричне, прозоро-провівне. З іншого світу, того надземного, де немає нашої тяжкої матерії. Ніколи небачена, неймовірна краса... дух запирає. Дякую Тобі, Господи Всекраси!

А люди ще сплять, забувши болі й смутки. А може й з болями й зі смутками. ..Сплять. Не бачать над собою того чудесного світу. А він є...пливе, тремтить...

Душе, моя напийся чару, несхопну красу схопи. Нехай світить на стежці життя і тобі й людям...

Зі сходу напливає сіра прозорість ближче й ближче... У небесні простори підноситься з'ява рожево-лілова..відпливає.

ХТОСЬ ПРОМІННИЙ

— Які високі ці сходи. Кам'яні. — Думала пані Марія підіймаючись ними до шкільного приміщення, високо над церквою, „на стрих“, як дехто з усміхом гіркоти казав, з гори вниз встелені криками дітей і... сміттям. — Сьогодні п'ята кляса — зі страхом подумала.

— Та бо й клясу дістали ви цього року, пані Маріє! Не завидую вам. — Зазвучали в усі слова отця Володимира. Та вже й в неї самої був досвід з кількох попередніх лекцій і на згадку про це зробилось їй наче слабо, а знехота брудною хвилею хлюпнула на неї.

— Ет, діти як діти. Треба тільки попрацювати. — Подумала вчителька і з усміхом стала на порозі кляси.

Шум, гамір умить укрили її тоненьку по-стать. Перед очима завертілись, закрутились кольори: червоні, сині, зелені. Зіскакували з лавок. зі стола, бігли від вікон, дверей. Дзень.. нь.. день... дзявкав, як мала собачка, десь унизу на сходах шкільний дзвінок.

— Гей, ти там не бачиш? Учителька прийшла! — Кричав з останньої лавки грубас, пакуючи рівночасно в уста повну жменю сухої бараболі. Та малий Мирон з цього крику-упімення нічого собі не робив і далі бив торбою по лавці.

— Ми мусимо піти за пів години до дому, або навіть ще скорше! Піднесеним голосом кричали нараз дві-три учениці.

— А то якже? Прийшли ви вчитись тут на дві години. Релігія була, а тепер після історії, очевидно, підете домів.

— Я не можу zostаватися. Мені треба вчитись англійської історії, на завтра вчитись!

— А моя мама йде до праці..Вона казала прийти скоро.

— На місця! Починаємо годину!

Розбурхана хвиля ніби вщухла. Пані Марія проходила поміж лавками. Тісно. Грим! ...Ха..ха..ха...Позаду лавка впала. Наново шум. Ну, що, й старі лавки.

— Вправа? Вправа? ...Нема. Не знала... Пан не казав минулого року писати.

— Казав, казав..але ти не писала..

— Діти... Почала говорити зі щирого серця про них, про батьків, й про науку в Рідній Школі.

— Я вже йду. — Піднеслась з лавки висока Ірина, заціпаючи синю шкіряну курточку, а червоні штани яскравіли, як криклива рекляма. В її очах — кпини, а намальовані уста зневажливо скривились.

— Сідай, Ось гляньте. Тут портрет гетьмана Сагайдачного, тут його козацька фльота. Сьогодні розкажу вам... Фр...Фр...фррр... паперові літачки перелетіли над головами.

Ха...ха...ха...лавки скрипіли. шуміли голоси, англійські оклики, слова..

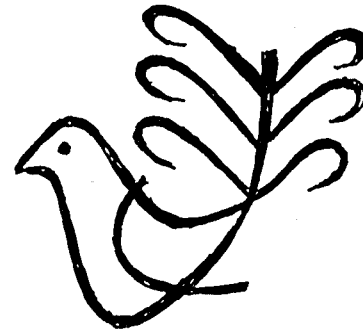
Горло в неї здавила невидима рука. Почула гіркоту сліз. Повіки обважніли. Ні! Ні! не тут. Вийшла на коридор. У клясі шуміло.

— Ти, винен, ти винен... ти мені казав... то нічого...добре...я не хочу.. то таки негарно.. Чула ці голоси. — Спокійно, спокійно — наказувала собі вдсяте. Рука стерла з очей солоні краплі, а решту з трудом ковтала. Увійшла знов до кляси. Старанно витирала свої окуляри. Не говорила. ...тихо... вже тихо...успокоювали один одного. Але спокою не було. Як на розгойданому кораблі. Що зробити? Чи нема рятунку?...Думала Марія. — Господи Ісусе! Прийди тут. Будь зі мною...Будь з нашими дітьми. Приверни їм дитячу добрість у серцях. Ісусе ласкавий, будь зі мною, будь! Молю Тебе... Нечутно відхились двері. Хтось біля них. Промінний, ласкавий...

Благодатний повів пішов по клясі. Діти випрямились.. В очах увага. — Ти вчи, Ісусе, не я... Кивнув ласкаво головою. І поплила лекція, як ще ніколи. Козаки розповідали як боронили віру християнську від невірних, як захищали Україну від нападів ворожих..

— Дякую, дякую Тобі, Господи мій! Приходь до мене на кожну годину і завжди. Прошу Тебе, молю... Душею припала до стіп Божих, ранами вкритих.

Діти виходили з кляси і ще від порога оглядались на свою нову вчительку. Вона й далі стояла біля стола. Чи відчули вони Хто був на лекції?

ЯК ВЕСЕЛО БУЛО Б!

— Андрійку, що тобі? Може головка болить?

— А так... так...бабуню. Ти добра...

І головка хлоп'яти схилилась до рук бабуні, сприймаючи їх лагідний заспокійливий дотик. Відчував у тому наче захист перед сердитою учителькою, чув її гнівні слова: тут сиди, не підеш до української школи. Не треба вам інших шкіл, іншої мови! Ви тут американці! Все тут маєте: дома, одержу, багатство! Ваші татимами — нерозумні! Ви тут народилися, ви не українці і вже!

Хлопчина зітхнув. Згадалось, як то сестра ще в передшкіллі казала всім дітям, що Бог розуміє тільки англійську мову, тож тільки так, по-англійськи треба молитись. Він знав, добре знав, що це неправда. І соромно було йому малому за таку сестру-вчительку.

— Ну, дитинко, як було в школі? Чому ж ти пізно додому прийшов?

Лагідно допитувала бабуня, перебираючи своїми тоненькими, аристократичними пальцями темне волосся внука. Вона особливо любила цю дитину найстаршої дочки, а був він ніжний, вражливий, як мама. Його темні очі

завжди горіли то великою радістю, то тьмарились безнадійністю. Тяжко було йому втримати рівновагу. Серце в нього золоте, ум — ясний, широкий!

— Бабуню, мені часом здається, що я йду вузенькою стежкою поміж двома скелями. І все хтось мене пхає то в один. то в другий бік, і я обтовкаюся. То так, як в „Одиссеї“ Скелля і Харибда. Знаєш, бабуню?

Та при чому тут скелі, не знаю.

— Бачиш, у школі обтовкають мене до американської скелі, а вдома до української. Ти знаєш, як мама-тато сварять нас за англійську мову. А в школі учителі проти українського! Подумай, бабуню, як весело було б нам в Україні! Вийдеш на вулицю, а то всі говорять по-українськи. Співають, кричать, вигукують...Як весело!! Що ти, бабуню, плачеш? Чому?

— Ні, ні, Андрійку, я думаю як весело було б. Та ще й думаю, що Одисей щасливо обминув Скеллю і Харибду і вкінці таки заїхав до Ітаки!

— А так! Він таки заїхав до своєї Ітаки. Заїхав! І як я до цього не додумався! Ти, добра, бабуню.

ПОДАРУНОК

Для Іви Л.

З креденсу заглядали баранчики. Аж чотири. Маленька кароока Іва пояснювала своїй великій лялі, що баранчики з України. І чеколядки також! Та де ж то та Україна?... Я не знаю, лялю. Казав тато, що то далеко, за морем. Як виросту, то поїду до України. Таки поїду, лялю. Дзінь...нь..кликав телефон. Оооо.... то ти, мамо? Ні, тата ще нема! Я собі бавлюся. Па...а...а... Лялю, мама скоро з праці прийде, а мені треба, ти знаєш піти до церкви. Ти тут чемно сиди. Я на „одній нозі“ туди і назад. На одній нозі.

Одягалась у плащик, щось завивала в червоний папірчик і...спішилась. До церкви зовсім близько. Навіть дороги не треба переходити. Нехай собі авта їздять. О, пес біжить! Іва не боїться. Ні! Добре, що побіг далі. От і вже церква. Двері відкриті. Так гарно. Нікого нема. Тільки паламар свічки гасить. То нічого, ялинки світять срібними нитками біля вертепу. Та сама Божа Матір, св. Йосиф, ті самі янголи і пастушки. Тільки Дитятко-Ісусик наче інший. Кличе її до себе, ручки витягає. Іва ще трошки підсунулась до вертепу. — Не сунься

аж у вертеп, дитино. А то все завалиш! — Почула голос старого паламара. Іва страшенно засоромилась... — Не можу ближче до Тебе підійти. Не можу. Сам бачиш, Ісусику. — Але Дитятко усміхалось, захочувало. ...Хвилинку Іва ждала. Чап...чап...шу...шу... старі кроки віддалились, сірий одяг шез за дверми захристії, і вона скоренько підійшла зовсім близько.

— Я Тобі щось принесла, Ісусику. Я не їла, ждала аж Ти народишся. На Тобі чеколяду. Вона дуже добра. І... вона з України! Папірчики також гарні. Можна ними бавитися, як буде Тобі сумно тут лежати. А я знов до Тебе прийду. Напевно прийду — Ісусик замажав ручками, хотів щось сказати, а тут знов чап...чаллап...шу.. у дверях захристії — паламар, а за ним ще й отець. Іва відскочила від вертепу і побігла до виходу. Паламар почалапав до вертепу, бо що то там та дівчинка робила? Чи не порушила, бува, чого?..га?..

— Отче парох, дивіться! — Біля Ісусика лежали чеколядки в червоних папірчиках.

— Ну, хто би подумав?! Це ця мала Івка зі сусідства. Івочка! А я ще й насварив на неї. Гадав, а ну ж мале що переверне. А то ...Гм..м.. замигикав і отець парох, оглядаючи маленькі чеколядки в червоних папірчиках. Сльози наповнили його очі, впав на коліна перед Дитятком.

ВИШИВКА

Вишивка? Чи нашивка? Не розбереш у підземці таки темнувато. Та все таки це наче наша вишивка у гуцульському кольориті. Та тепер нашивають на сукні всякі фабричні прикраси. Модно. А сукня таки чудова. Підійти?

Гу..ууу ... Загуло застукало і блискуче око викотилось з темряви підземелля на перон. Стиск який! Це ж головне перехрестя підземки в Торонті! Панове білі, темні, чорні, з течками, з газетами в руках зайняли весь вагон. На лавках примістились довговолосі, босоногі підростки, прямо з неоліту, цямкають гуму, обіймаються, регочуть. Багато різних світів нашого гльобу з простору і часу зібралось у вагоні підземки. Величезна муринка робить місце біля себе зоряноокій гіндусці в ліловому сарі, групка студентів з написом на плечах „університет“ тиснеться до виходу, а підземка жене від зупинки до зупинки, висипаючи людей крізь шкляні свої двері.

Прорідло. Вишивка? Так, це та сама вишивка! Гарна пані сидить на лавці. Каштанове волосся у скромній зачесці над смаглявим лицем. Застиглі грудки прозорого янтару світляться на опаленій шиї, на сукні. Подумати, тисячі років пролежала ця живиця у надрах землі! А

пані? Це хіба таки українка. Будова — динарський тип. Тільки вираз обличчя такий сумний? Трагічний! Ні, трагічно-болісний... Елегантна.. мабуть багата.. і така трагічна, як Україна. Та чому зв'язувати її з Україною?

Ось остання зупинка, до дверей прямуємо. Усміхаюсь, бо вишивка таки правдива! Чорні очі пані, трохи наче замрячені, допитливо спинаються на мені. Не можу не запитати, „ви — українка?

— А вже ж, я українка, — і її погляд тепліє.

— Ваша вишивана сукня — чудова!

Дякую, я сама вишивала. Спершу думала я, що все забула. А цього року зимою взялась до вишивання і все немов віднайшлося. Аж чотири сукні вишила. Часу тепер у мене багато... Янтар привезла я з України. Були ми там з чоловіком відвідати родину. Та це вже кілька років тому. А тепер... його вже нема на світі.. Помер.. Я сама... Я така сама.

— А родини у вас зовсім немає?

— Дев'ятеро осіб! Два сини, дві невістки, п'ятеро внуків!

— То чому ж „сама“?

— Сама, самісінька. Хіба хто хоче в серце моє глянути?... Ех... сини не мають часу, невістки — добрі, але чужі... не наші, не наші ... Така я сама..

Зупинка. Рух, свист, бігання... Знов потоки людські колишуться у різні сторони. По рухосходах плывуть угору-вниз кольорові плями. А он високо ясніє цятка вишиваної сукні. Дрижить... затирається.. зника... Тільки ще снується спомин про людську долю.

ЩАСЛИВЕ ЖИТТЯ

Пам'яті

др Ярослава і Марії Пастернаків

Славку, Славку, чи ти бачиш скільки я маю з тобою роботи?

— Ціле моє життя з тобою — це археологія та археологія. — Зідхнула, опершись вигідніше на канапу, розтирала руки споглядаючи на бронзові пакуночки, зв'язані шнуром, на рештки паперу на килимі кругом неї. І знов зідхнула.

— Аж руки заболіли. Помогти мені — немає нікого. А ти собі пішов. Взяв та й пішов. А я сама...

Знов взялась зав'язувати. Нетерпеливо шарпнула шнурок.

— Агі, — зав'язати тяжко.

Шнурок перерізав шкірку на пальці аж до крові.

— От на, ще й палець перев'язуй.

Піднеслась з підлоги, окинула оком книжкові полиці, що порожніми очима з докором гляділи на неї.

— Та ж мушу вислати книжки до Гарварду. В університеті матимуть відповідне місце, не тут.

Зайодинавала ранку й вийшла на балкон. Весняне сонце лагідно торкнулось її обличчя, лапатим листям нахилився на поруччя каштан. Її біла, маленька рука простяглася до свічки каштана.

— Знов цвітуть. Як у Львові. — Задумалась...

Весняна, зелена сукня на ній, і радість, радість у серці, в очах, у руках; радість підносить ноги танковим ходом. А біля неї її „археолог“ — наукова слава (відкривач Крилосу). Дивиться на неї залюбленими очима молодика.

— Їдемо до Праги, на розкопки „Града“. І над Чорне море — на вакації.

— І я?

— А як же ж! Без тебе, я сказав, не поїду. Тоді й фонди знайшлися. Так, так, тоді й фонди знайшлися. За три дні в дорогу, моє серце.

Тр... три... телефон кликав і забирав нав'язну молодість. Пані підійшла до столика, піднесла слухавку, але на своє „прошу“ почула тільки „соррі“ і тріскіт спадаючої слухавки з протилежного боку.

Тихо. Крізь двері з південної веранди вливається смугами соняшне проміння. Заливає кімнату... на комоді знімка її, молоді. Очі в неї широко відкриті, щасливий усміх... а в дзеркалі — сиве волосся, споловілі очі, що втікають у глибину і дивляться кудись у глибину.

— Ну, що ж, треба кінчати працю. Може ще й сьогодні прийдуть забрати. Хто це міг телефонувати? Вже два дні не чула людського голосу. А може хтось з домашніх уже приїхав?

Надслухувала. У цілому великому домі — нікого. Поїхали на три дні на свій літній хутір. І знайомі розїхались. І приятелів тепер уже не стало.

Час-до-часу муркотів холодильник, тріскала суха підлога... за північним балконом, що виходив до вулиці, шуркотіли інколи переїжджачі авта... Узялась знов складати книжки.

— Ще це для тебе зроблю. Усі твої твори вийдуть друком. Ніщо не пропаде з твоєї праці. Можеш бути вдоволеним. Твій приятель археолог П. напевно додержить слова. Ще тільки ці книжки. От і скінчу. А тоді... а тоді піду до своєї останньої зупинки — до старечого дому.

Пам'ятаєш, ти любив іти попри нього, а я — ні. Завжди мене у дрозж кидало на його вид. А тепер?...

Тремтяча рука згортала перли болю й смутку, що котилися з очей на книжки, на сукню, на підлогу. Уже й безслізне хлипання успокоювалось. Не підносились з килима, а склонивши на берег канали голову, відчула заспокоїливість вишиваної подушки.

— О, Славку, це ти?

Хтось сходами знизу ступав виразніше і виразніше.

— А де моя Маньця? А де моя Маньця?...

— Ага, я тут. Як добре, що ти прийшов. Півроку не було тебе. Але, ти прийшов, прийшов!

Відчувала неземне щастя.

— Як тобі там?

— Зле, Маньцю, зле.

— Ага, бо без мене, без мене... Сміялась щасливим сміхом... Він ніжно пригортав її.

— Що це? Задрімала?

В усі ще чула свій власний сміх, ще чула голос чоловіка.

— Добре, що ти прийшов. Перший раз за пів року ти прийшов.

А знаєш, Славку, ми таки мали гарне, щасливе життя.

ЛИСТКИ ДЕННИКА

Ну, та й Дністер біля Городниці! Маєстично пливе ріка. Шукаю очима срібного водопаду, що іскриться на темно лісовій скелі. Забаглось спрагненими устами доторкнулися кришталевої води. Гей пором! Схоплюються всі з гарячого, золотистого піску і з розгоном впадають, на рухому площадку. Поромщик відчалоє. „Ой Дністре, мій Дністре, широкий та дужий, Куди ж ти так сумно пливеш....?“

На щасливі очі молодости тінню лягає смуток. Ген, ген за водопадом біліють скелі.

— Ходімо до скель. Покажу вам вхід до монастиря в печерах.

Наші в селі розказують, що там довго жили ченці. А колись давно ще, люди ховалися там, у час несподіваного наскоку татарви. Ходімо!

Та чом же, можна йти. Степан добре знає всі особливості свого старинного села. З-під ніг осуваються камінчики, стежечка вузьенька забігає в колючі хащі. Ірина поховзується. — „А не злови лисиці за хвостик“, — сміється Віктор і дивиться розмилюваними очима на прекрасну дівчину. Хто б тоді подумав, що вона згине замордована у в'язниці.

— Що це ви так мовчите над рікою св. Івана, пані? Молитесь до неї, чи що?

— Чи ви, пане докторе, бували в Городниці?

— А вже ж, з пластунами. Давно це було.... І собі задумався.

Їдемо оглянути єдиний у світі „реверсінг фолс“, де ріка св. Івана вливається в океан, а докладніше, в його залив „Фанді“. У час припливу море напирєє з такою силою, що води ріки св. Івана повертаються і плывуть у супротивний бік. Незвичайне видовище. Пінисті хвилі вдаряють об каміння, що острівцями розсілися тут і там. А потім приходить тиша. Вода зупиняється, щоб згодом, з відпливом моря, плисти своїм нормальним бігом. Немає туриста, що проминув би цю особливість провінції Нью-Брансвік.

Високий шлях і ще вищі мости і широка долина над рікою Кінабайкейсі. Горби, пагорби, як наше підгір'я. Інколи білі скелі вибігають аж на дорогу, або здалека потрясають чупринами смерек. Зубчасте, смерекове плетиво мережить виднокруг.

Мешканців у провінції стільки, що в одному Торонті, хоч біле поселення одне з найстарших у Канаді. У музеї, що вже числить понад сотку років (з 1842 р.), розкривається історія французьких і англійських поселенців. Багаті експонати щоденного побуту, цікаві рештки корабля, недавно добутого з моря, посуд, зброя і навіть пляшки з вином з колишнього корабельного запасу.

Саме місто св. Івана розбудувалося під кінець 18 століття, коли то льоялісти, невдоволені американською революцією, поселилися над берегами ріки св. Івана. Їхні подоби, в святкових костюмах, у синіх і чорних трикутників капелюхах, прихильно зустрічають приїжджих, спершись на придорожні таблиці, що стоять на горбах, над ріками і на магнетному полі, де авта виїжджають під горб, „без мотору“. Усміхнені обличчя, щасливі очі старих і молодих, радісні вигуки все таки оправдують усю широку рекляму про магнетний горб біля Монктон.

— По дні океану походити? — А вже ж на дні Атлантику!

Пісок — шовк золотого кольору. Біжиш, не натішишся. Тут мушля, там зірчаста черепашка, жива! Візьмеш необережно в руки, пече, як кропива.

Під ногами голосно тріскають піхурчики водної зелені. Спинаяшся по каменюках вкритих водоростями. А вода шумить. А вода підходить все ближче, все ближче. Біжи, втікай до зеленого спасіння! А то затопить. Ох, та й гарно ж бо. Прибій вдаряє в береги, дев'ятий вал — високий. Де вже й подівся золотавий пісок, і скелі з водоростями. Чайки шугають, великі, білі, з сірими крилами. Згадується „Чайка“ Наталени Королевої, „Чайка“ гетьмана

Мазепи... Я ніколи не була над Чорним морем, над українським морем. І як же мало мандрувала по рідній землі... Болісно, жаль.

Я люблю дороги. Особливий чар і туга від цих білих, витончених доріг. І скрізь вони наче б ті самі, а не схожі на себе. В Онтаріо дороги — широкі, багатолюдні, впевнені, горді. В Альберті, — це вузькі шнурочки, що гойдають тебе, несуть тебе від виднокруга до виднокруга, інколи впадають у море. Аж страшно. Підідеши, а то хмари. І знов новий шнурочок підхоплює тебе та несе далі й далі. В Манітобі — немов їх і немає. Степ все поглинув. У Саскачевані, — дороги наїжені червоними шпихлірами на дорідну пшеницю, що її тут сіяли і сіють українські працьовиті руки. А тут, у Нью-Брансвік — дороги маленькі, незначні, здебільша губляться в зелені за пагорбами, інколи вибігають на горби й здивовано розглядають долину з узорами лискучих заглиблень, розглядають озерця, ріки і річки, заливи, океан. Ці скромні дороги обсіпані камінчиками: фіолетними, рожевими, білими. На шкарпах висять величезні килими, також фіолетні, рожеві, білі. Це лубінь цвіте. А в траві багато, багато фіялок.

У нас були фіялки. Кожної весни мандрували вони з-під паркана на грядки. Пахучі фіялки — ніжна любов моєї матусі. Прийшла до мене, вся в чорному. Обняла я її сердечно.

Велике щастя пронизало мене. Прокинулась. Ще хвилинку, хвилинку відчувала я його, поки не розплилося фіялковим запахом...

Здалека блимає світляними очима морська ліхтарня. Ритмічно повторяються гудки, пересторога для кораблів, що пливають з Нової Шкотії. Насувається непроглядна мряка.

Самотність.

— Інколи й зовсім не їдемо до латинської церкви. Слухаємо нашої Служби Божої з хором Гнатишака й молимося, немов у церкві. Наш священник живе аж у Новій Шкотії. Тут немає наших людей. Звичайно, знайомих у нас багато. Та хіба заживеш з ними по-душі? — тихіше закінчила пані Слава й задумалась. Найкраще зживаються з приїжджими родинами лікарів, єгиптянина, гіндуса, та інших, з різних далеких островів. Бувають прийняття, вечори, при чарці вина та цікавій розмові, але в рокові свята літак несе їх до Торонта, Монтреалу, до своїх.

Самотність спонукує до творчости. Др Р.Т. пише фахові статті зі своєї рентгенології в українській та англійській мовах, пані пише про вишивки, про історичні українські костюми, ширить знання про Україну в клубі пань цього міста. У хаті українська музика, кераміка, всюди великої краси вишивки, книжки, і ледве чи не вся наша преса.

У вікна заглядає океан своїми сірими очима. І сіре небо нависло над величезною мисою трави. З моря йде мряка. Своім плетивом вкриває рожеві, сині, туркусові доми. Невимовно тихо, спокійно, моторошно.... Чайки перелітають, кигичуть.

Життя наших поселенців тут багате в подорожі, знайомства і... самотність.

пошарпані береги Нью-Брансвік. Ось, пояси і шнури доріг — то натягнені, то скорчені — прорізали зелену поверхню. Кольориться мозаїка камінчиків. І кожний камінчик — людська оселя. Подумати, там живе маленька людина з чудесним чудом — іскрою Божою. Я вдячна людині за літак, за літання.

Срібна птиця опускається на дно. Синенька панна заповідає: Сейнт Джан, місто св. Івана. Якесь моторошне почуття дна моря. І хочеться знов піднятися вгору, зринуть на поверхню повітряного океану.

І знов згуки пропелерів, і знов неокреслена радість вливається в душу. На дзьобках крил горять срібною яскравістю закарлючені прутки світла і впевнено ведуть у синь, у піднебесні пейзажі. Ось пропливає піднебесна молочна ріка з рухливими берегами темних хмар, виринають озерця з білими лебедями, легенькими, як мрія, і несхопні, як мрія. Височать сріблясті гори з гострими вершками. Відкривається безмірний шлях. Шлях самотности. Може цим шляхом мандрують наші душі в засвіті? Безлюддя. Сумно. А ось, назустріч моїй тузі виринають на небесному шляху поstattі. Прозорі, легенькі, злітають на склони гори, що то сіріє внизу. Може це Зевс і Гермес прямують на Землю відвідати якогось Филімона й Бавкиду? Хто мандрує у позасвітніх

просторах? Чи людина зможе піднятися колись не на крилах залізних птахів, а силою своєї думки?... Кажуть, йогі цього вже досягли.

Кругом постійна фантастичність, постійна змінність. А все ж таки чимось то нагадує земні речі. Чи може, моє око, навикле до земного, скрізь вбачає тільки земне. А може посправжньому, що земне, це тільки відбитка небесного, як мовляв великий Платон. Ось, надпливає нова синя ріка. Небесний Дніпро підхоплює нашу жар-птицю.

Навкруги безхмарність якогось безміру, якоїсь безконечности. Чи не сумно Господеві самому бути. Господи! яка в Тебе безмежна велич, неозора краса. Дякую Тобі за все.

ЗМІСТ

Думки	5
На грані світів	6
Джерела б'ють у тиші	8
Аромат неба	10
Летючий кораблик	11
Вечірне	16
Чорно-біле	17
Срібло і буруни	20
Етюд	21
Китиця усміхів	22
За щастя	24
У казці	25
Два ранки-поранки	27
Калиновий запах	29
Мелодії літа	31
Вечір і я	32
Свят-Вечір	33
Різдвяний етюд	34
Вихор	36
Свічка любови	37
Листок	39
А ти, Зірко	41
Поза часом	45
...щоб радість	47

Ви щось загубили	49
Вечоріє	51
А життя летить	52
Огненна Кирея	53
Великодній етюд	54
Дощ	57
Мусять щось перейти	59
Поможе...?	61
Кам'яна стіна	62
Така сама груша	65
І вулиця... ..	67
Хтось Промінний	68
Як весело було б	72
Подарунок	75
Вишивка	77
Щасливе життя	80
Листки щоденника	84
Піднебесні пейзажі	90